





*Editieredactie: Annemie Dillen & Theo van Leeuwen*

INLEIDING | Annemie Dillen & Theo Van Leeuwen

### **Verbeelding aan het woord**

Op welke manier krijgen religieuze – of bij uitbreiding ook spirituele – thema's vorm in films? Kunnen films inleiden in christelijk geloof? En over welk soort films gaat het dan? Op welke manier gebruiken filmmakers de filmtaal om een spirituele boodschap uit te drukken? Is dat bewust, of onbewust of doet dat er niet toe? Deze en andere vragen komen in dit nummer aan bod.

Films leiden tot 'betekenisproductie', zowel bij het maken van de film, het bekijken ervan, als het naderhand bespreken. Door de verschillende bijdragen heen klinkt ook de visie dat het kijken naar films spiritualiteit kan stimuleren, door de dialoog die men als kijker aangaat met de wereld van de film, en door het gesprek dat erover gevoerd kan worden nadien. De wereld van de film biedt een veilige omgeving voor het ingaan op diepe vragen. Kijkers kunnen zich identificeren met een personage, maar tegelijk ook een zekere afstand houden. Films confronteren de kijker met een andere wereld, reiken hem of haar symbolen aan en zetten aan tot reflectie over het eigen leven, en in het bijzonder ook zinvragen daarbij. Ze dagen uit tot een 'hermeneutische houding', het zoeken naar mogelijke interpretaties, en tot dialoog met de eigen levenssituatie, op meer dan één manier.

In een eerste bijdrage schetst Sylvain De Bleeckere aan de hand het werk van de hedendaagse cineast Terence Malick een bioscopische spiritualiteit. De Bleeckere start bij Plato, voor wie het schimmenspel in de grot, bioscoopbeelden, een misleidende afspiegeling zijn van de fysieke werkelijkheid. Het zien met 'twee ogen' leidt de mens af van het zien met het 'derde oog', het contemplatieve, de weg van het denken. Tot wat voor spiritualiteit dat heeft geleid zet De

Bleeckere uiteen. Haaks daarop staat het werk van Malick, bij wie de bioscoopruimte een spirituele levensruimte wordt waar de mens in de lens van het leven kijkt. Juist de spiritualiteit van de geopende ogen biedt, in relatie tot de getoonde beelden, zingevende oriëntatie op het leven. De films *The Tree of Life* en *The New World* worden beschreven als vormen van gebed. Ze dragen het motief van het paradijs in zich mee.

Martien Brinkman maakt vervolgens duidelijk dat het maken van een film en het kijken naar een film altijd interpretatieprocessen veronderstelt. Het goddelijke is nooit direct waar te nemen, maar mensen kunnen wel verwijzingen ernaar vinden: filmscenario's lenen zich daar goed toe. Brinkman bespreekt het fenomeen van verwijzingen naar Christus in films, die vaak toch nog herkend worden door hedendaagse kijkers. Hij spreekt daarbij over 'immanente transcendentie'.

Ook Wiel Smeets laat vanuit een mystagogisch denkkader zien hoe films mensen kunnen aanzetten tot spiritualiteitsbeleving en gesprekken over dieperliggende religieuze thema's kunnen losmaken. Hij gebruikt hierbij de film *My Sassy Girl* en laat zien hoe de verschillende lagen van liefde in deze film worden uitgewerkt en hoe de thematiek van lot en bestemming het centrale gegeven is waarmee de hoofdrolspelers zich verhouden.

Eline De Bruyne laat aan de hand van een gedetailleerde bespreking van de film *Life of Pi* zien hoe het kijken naar een film heel wat kan losweken bij een kijker. Ze geeft concrete suggesties om dieper in te gaan op deze film en de levensbeschouwelijke vragen te laten klinken.

Geertje De Vries beschrijft het filmgesprek in plaatselijke gemeenschappen, in het bijzonder aan de hand van de film *The Way*. Ze geeft concrete stappen om met een groep aan de slag te gaan, en laat ook de waarde van het filmgesprek zien.

Nikolaas Sintobin heeft als jezuïet en internetpastor in Vlaanderen en Nederland ervaring met het werken met bidden met YouTube, en laat zien hoe het bekijken van korte filmpjes ook een belangrijke aanzet kan zijn in het werken rond spiritualiteitsbeleving.

Wim Reedijk ten slotte bespreekt als enige een expliciet religieuze film, *Des hommes et des Dieux*, die hij als aanzet neemt voor een theologische en persoonlijke reflectie rond kernvragen uit deze film.

BESCHOUWING | Sylvain De Bleeckere

### **De reflectie en de lichtwand**

#### ***Van Plato tot Malick***

Plato en Malick hebben de filosofie gemeen met elkaar. Allebei bewegen ze zich in de filosofie, echter niet begrepen als de discipline die intellectuele pirouettes uitvoert om in vele gevallen iets te zeggen wat het gezonde verstand al langer wist. Beiden beoefenen de filosofie om te reflecteren over wat er zich afspeelt rond en in de mens. Filosoferen is voor beiden in de eerste plaats een modus van schouwen, een spirituele oefening om zichzelf als mens te leren kennen en om hun tijdelijk verblijf op aarde naar waarde te kunnen schatten.

Maar hiermee houdt de gemeenschappelijkheid ook op.

BESCHOUWING | Martien Brinkman

### **De verborgen Christus in de film**

In filmische Christusfiguren gaat het om concreet voorgestelde maar op zich fictieve menselijke gestalten die een zelfstandig filmkarakter vormen dat naar de actuele Jezusfiguur verwijst. Vanuit het dagelijkse bestaan verwijzen ze echter ook boven dat bestaan uit. Hoe de

Christusfiguur in films en nieuwe media steeds nieuwe betekenissen krijgt, en ook vanuit zijn eigen historische en actuele zeggingskracht nieuwe interpretaties weer beïnvloedt.

COLUMN | Janneke Nijboer

### ***The Help***

INTERPRETATIE | Wiel Smeets

### **Bestemd voor de ware liefde**

Interpretatie van een romantische jongerenfilm met het oog op mystagogie: *My Sassy Girl*. Spirituele dynamiek en spirituele duiding plus een didactische suggestie voor een groepsbespreking.

HANDREIKING | Eline De Bruyne

### **Life of Pi: Oscarwinnaar met spiritueel potentieel**

*Life of Pi* is niet alleen een knap staaltje cinematografie, het is bovenal een film die het potentieel bevat om mensen te verwonderen, die vragen doet stellen en die oproept tot gesprek, met name over levensbeschouwelijke thema's.

PRAKTIJK | Geertje de Vries

### **Net als in de film**

### **Kerkelijk filmgesprek bij *The Way***

Een vrijdagavond in een huiskamer in Barneveld. Zo'n tien personen, dertigers en veertigers, verzamelen zich voor een huiskamervoorstelling van de film *The Way*. Een film van regisseur en acteur Emilio Estevez, over een vader die de camino naar Santiago de Compostela loopt als eerbetoon aan zijn overleden zoon.

*Na afloop, rondom de eettafel met een glas wijn, komen de reacties. Kijkervaringen worden uitgewisseld. Welke scène blijft je bij? Welk personage doet je wat? Hoe heb je gekeken? Verschillen worden zichtbaar en leiden tot nieuwe vragen. Waarom nu juist die scène, dat personage? De kijkervaring blijkt heel persoonlijk te zijn, en bij behoedzaam doorvragen komen de persoonlijke verhalen op tafel. Aan het einde van de avond gaat ieder haars en zijns weegs. Over een paar weken zien we elkaar weer, rond een nieuwe film. Zo simpel kan het zijn. Samen een film kijken, een glas drinken en iets van je leven delen. Geloofscommunicatie lijkt haast een te groot woord voor zo iets alledaags. Toch is dat wat er hier gebeurt.*

ERVARING | Nikolaas Sintobin

### **Nieuw én traditioneel: bidden met film**

Kun je bidden met een langspeelfilm of met een documentaire? Kun je bidden met een reclameboodschap op YouTube? Op de eerste vraag zullen velen, zij het met enige aarzeling, geneigd zijn een positief antwoord te geven. De tweede vraag daarentegen kan vlot op scepsis worden onthaald. Nochtans wijst de praktijk uit dat zowel het een als het ander perfect mogelijk is. Meer nog, dat, mits een aangepaste werkwijze, beide bemiddelingen een uitstekende opstap

kunnen zijn naar authentiek christelijk gebed.

IN BEELD | René Rosmolen

[De uitzending](#)

REFLECTIE | Wim Reedijk

**Apostolaat van de verborgenheid**

***Wat Des hommes et des dieux ons te zeggen heeft***

Als een kerk of geloofsgemeenschap geen mensen kan werven, is er dan iets mis? Moet je dan de noodklok luiden? Sommige kerken en geloofsgemeenschappen, zoals de trappisten in Noord-Afrika, weten wat niet-groeien betekent. Toch zullen zij geen noodklok luiden. Zij tonen dat het geheim van de kerk en het leven in Christus niet in groeien zit. Dit 'apostolaat van de verborgenheid', kerk in de wereld, komt aan het licht in een bijzondere speelfilm. Wat dit apostolaat mij als pastor en de kerken in Nederland leert.

ONDERZOEK | Laurien Schrijver, Jessie Dezutter, Annemie Dillen & Wim Smeets

**Zinbeleving in het ziekenhuis**

***Een pilotstudie in Nederland en Vlaanderen***

Een onderzoek naar de zinbeleving van patiënten, in het kader van de vraag: hoe kunnen zorgverleners in het ziekenhuis 'zingevingsvragen' op het spoor komen en erop inspelen?

TRENDBERICHT | Carlo Leget

**'Spiritual care' in de zorg**

Opvallend is dat op het nog jonge onderzoeksgebied van de 'spiritual care' de stem van de kerken vrijwel ontbreekt. Dit trendbericht wil informeren over de ontwikkelingen op dit gebied, met de bedoeling dat ook vanuit de kerken aan het gesprek en de nieuwe ontwikkelingen deel genomen kan worden.